



“Onafhankelijkheid publieke omroep moet beter worden geborgd”

Nico van Eijk maakt zich zorgen. De hoogleraar media- en communicatierecht aan de Universiteit van Amsterdam vreest voor ‘Poolse toestanden’ in omroepeland, zo was te lezen in een opiniestuk in de Volkskrant. “Het is tijd voor een grondige discussie over onafhankelijkheid.”

Het onderwerp gaat hem aan het hart, vertelt hij. Ruim twintig jaar geleden promoveerde Van Eijk op het onderwerp overheidsbemoeienis bij de publieke omroep. Daarbij komt dat hij ruim tien jaar lang deel uitmaakte van de Raad van Toezicht van de NPO. Voordat hij die functie vervulde, waren politieke benoemingen schering en inslag. “Het NOS-bestuur bestond voor de helft uit omroepvoorzitters en voor de helft uit kroonleden. Die kroonleden waren allemaal benoemd om politieke redenen, het was keurig over de partijen verdeeld. De afgelopen jaren hebben we dit soort benoemingen weten uit te bannen, maar het lijkt of we nu worden teruggeworpen in de tijd.”

Van Eijk bespeurt een ongezond grote drang bij politici om zich te bemoeien met de publieke omroep,

een drang die volgens de hoogleraar groter is dan bij andere beleidsterreinen. “De omroep zit een aantal politici dwars, dat merk je aan alles. Het gaat niet heel bewust, het is een soort onderbuikgevoel. Dat zie je bijvoorbeeld terug aan de bizarre Kamervragen die er regelmatig over de publieke omroep worden gesteld. Men wil toch gewoon grip hebben op de media.”

Checks & balances

De problemen hebben niet zozeer betrekking op huidige wijzigingen van de Mediawet, de onafhankelijkheid staat al langere tijd onder druk, betoogt Van Eijk. “Omroep MAX heeft een rapport van advocatenkantoor Stibbe waarin staat dat de nieuwe Mediawet in strijd is met de Grondwet. Daardoor roepen sommige mensen nu ‘o mijn God!’, maar er zitten al langer structurele weeffouten in de wet.”

De benoeming van de leden van de Raad van Toezicht is één van die weeffouten. Van Eijk: “Als je kijkt hoe leden van de Raad van State of de Hoge Raad worden benoemd, dan gaat daar een uitgebreide en transparante procedure aan vooraf. Er vinden gesprekken plaats, er komt een shortlist die naar de Tweede Kamer wordt gestuurd, er is kortom een heel systeem van *checks & balances*. Bij de Raad van Toezicht van de NPO is daar geen sprake van. De staatssecretaris mag dan beweren dat de leden van de Raad van Toezicht (onlangs werd bekend dat Dekkers partijgenoot Bruno Bruins is benoemd tot voorzitter van de Raad van Toezicht van de NPO, red.) zijn geselecteerd door een onafhankelijk werving- en selectiebureau, maar dat is onzin. Hij stelt zelf die selectiecommissie samen en natuurlijk is er informeel overleg. De procedure is verre van transparant.”

Een ander punt waar Van Eijk problemen mee heeft, is het zogeheten instemmingsrecht van de staatssecretaris bij benoemingen van leden van de Raad van Bestuur. “De Raad van Toezicht benoemt de Raad van Bestuur. Waarom moet de staatssecretaris daar

*“Men wil
toch gewoon
grip hebben
op de media”*

dan nog instemming voor geven?
Het zou gewoon een zaak van de Raad
van Toezicht moeten zijn, punt uit.”

Bonnetjes

Veel kritiek van Van Eijk komt neer op het feit dat de politiek te dicht op de bal wil zitten. Het zou veel beter zijn om afstand te nemen van Hilversum en te sturen op hoofdlijnen. Maar het gaat volgens de hoogleraar juist de andere kant op. “Er zijn discussies over de financiering van het Koningslied en Dekker had het liefst gezien dat de NPO op individueel programmaniveau financieel verantwoording zou moeten afleggen. Het is veel te veel procesmanagement, over bonnetjes en wat de juiste interne organisatiestructuur is.

De staatssecretaris wil minder amusement en dat wil hij heel precies vastleggen in een gedetailleerde prestatieovereenkomst. Ik zou zeggen: het Concessiebeleidsplan is afdoende. Laat de omroepen vervolgens vijf jaar hun werk doen en reken ze daarna af.” Van Eijk vermoedt dat bij politici nog altijd de angst heerst dat de publieke omroep ‘ontspoor’ omdat ze te veel

macht zou hebben. “Vroeger had de publieke omroep als monopolist een marktaandeel van zeventig, tachtig procent had, maar dat is al lang niet meer het geval. De situatie is nu veel evenwichtiger. Je hebt het Commissariaat voor de Media dat toezicht houdt, de commerciële concurrentie daagt de publieke omroep uit en online partijen als YouTube schudden het landschap flink op. Er zijn dus voldoende tegenkrachten in de markt aanwezig.” Hoe denkt Van Eijk dat het debat in de Eerste Kamer afloopt? “Ik vermoed dat Dekker een paar kleine concessies doet aan de Eerste Kamer en dat de wet vervolgens wordt aangenomen. Dat is niet erg, maar ik vrees dat het grotere, fundamentele debat met het aannemen van de wet ook weer zal verstommen.” ■

Uitstel

Het was de gedroomde planning van staatssecretaris Dekker: tegelijk met het inwerking treden van het Concessiebeleidsplan, op 1 januari 2016, zou ook de nieuwe Mediawet van kracht worden. Maar coalitiegenoot PvdA gooidde roet in het eten. Na een hoorzitting in de Eerste Kamer maakte PvdA-senator Esther-Mirjam Sent duidelijk toch nog vragen te hebben. De PvdA maakt zich met name zorgen over de strengere regels omtrent amusement. Ook de benoeming van de nieuwe Raad van Toezicht van de NPO oogstte kritiek. Binnenkort staat de behandeling van de Mediawet opnieuw op de agenda van de Eerste Kamer.

